

**Перелік програм варіативної складової
з історії, правознавства та громадянської освіти,
рекомендованих до використання
в загальноосвітніх навчальних закладах**

(лист Міністерства освіти і науки України від 29.08.2016 № 1/11-11414)

Міністерство освіти і науки України повідомляє, що комісією з історії Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України розглянуто матеріали експертизи збірника навчальних програм за вибором для загальноосвітніх навчальних закладів суспільно-гуманітарного напрямку у 3-х частинах і схвалено його до видання з грифом «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України»

<i>Історія</i>					
Визначні постаті України <i>Гирич І.</i>	Курс за вибором	10-11	17	Лист Міністерства освіти і науки України від 29.08.2016 № 1/11-11414	1. Збірник навчальних програм для учнів 10–11 класів суспільно-гуманітарного напрямку старшої школи. Частина II. – К., 2010. – С. 66–69. 2. Історія України // Шкільний світ. – 2010. – № 46. – С. 1–4.
Історія української культури: від середньовіччя до початку нової доби <i>Власов В.</i>	Курс за вибором	10-11	70		1. Збірник навчальних програм для учнів 10–11 класів суспільно-гуманітарного напрямку старшої школи. Частина II. – К., 2010. – С. 13–23. 2. Історія України // Шкільний світ. – 2010. – № 25–27. – С. 24–32.
Досліджуємо історію України <i>Малієнко Ю.</i>	Курс за вибором	10	35		1. Збірник навчальних програм для учнів 10–11 класів суспільно-гуманітарного напрямку старшої школи. Частина II. – К., 2010. – С. 93–98. 2. Історія України // Шкільний світ. – 2010. – № 25–27. – С. 33–38.
Історія України першої половини ХХ ст. в особах <i>Чубукова Т.</i>	– " –	10-11	70		1. Збірник навчальних програм для учнів 10–11 класів суспільно-гуманітарного напрямку старшої школи. Частина II. – К., 2010. – С. 90–92. 2. Історія України // Шкільний світ. – 2010. – № 25–27. – С. 47–56.
Історія українського кінематографа ХХ ст. <i>Приходько А.</i>	– " –	11	35		1. Збірник навчальних програм для учнів 10–11 класів суспільно-гуманітарного напрямку старшої школи. Частина II. – К., 2010. – С. 99–117. 2. Історія України // Шкільний світ. – 2010. – № 25–27. – С. 57–70.
Міжнародні відносини у другій половині ХХ століття	– " –	11	17		1. Збірник навчальних програм для учнів 10–11 класів суспільно-гуманітарного напрямку старшої школи. Частина II. – К., 2010. –

<i>Василюк Ю., Островський В.</i>						С. 34–38. 2. Історія України // Шкільний світ. – 2010. – № 46. – С. 5–8.
Українське відродження у XX столітті <i>Мацейків Т.</i>	– " –	11	35			1. Збірник навчальних програм для учнів 10–11 класів суспільно-гуманітарного напрямку старшої школи. Частина II. – К., 2010. – С. 70–79.
Стежками козацької звитяги <i>Кривицька Г., Українець О., Жураківський В., Вишнівська В.</i>	Курс за вибором	8	17			1. Збірник навчальних програм для учнів 10–11 класів суспільно-гуманітарного напрямку старшої школи. Частина II. – К., 2010. – С. 6-8.
Світова слава українців <i>Бученко Л., Буднік Н.</i>	– " –	9	17			1. Збірник навчальних програм для учнів 10–11 класів суспільно-гуманітарного напрямку старшої школи. Частина II. – К., 2010. – С. 3–5.
Спеціальні (допоміжні) історичні дисципліни <i>Василюк Ю.</i>	– " –	10-11	70			1. Збірник навчальних програм для учнів 10–11 класів суспільно-гуманітарного напрямку старшої школи. Частина II. – К., 2010. – С. 39–46. 2. Історія України // Шкільний світ. – 2010. – № 31. – С. 7–13.
Видатні постаті України кінця XVIII – початку XX ст. <i>Лівун Н., Космірак В., Островський В.</i>	– " –	9	35			1. Збірник навчальних програм для учнів 10–11 класів суспільно-гуманітарного напрямку старшої школи. Частина II. – К., 2010. – С. 56–65. 2. Історія України // Шкільний світ. – 2010. – № 2. – С. 8–16.
Українська культура середини XVI – XIX ст. <i>Загребельна С.</i>	– " –	8-9	35			1. Збірник навчальних програм для учнів 10–11 класів суспільно-гуманітарного напрямку старшої школи. Частина II. – К., 2010. – С. 3–12. 2. Історія України // Шкільний світ. – 2010. – № 30. – С. 13–21.
Визначні постаті України середини XVI – XVIII ст. <i>Лівун Н., Островський В.</i>	Курс за вибором	8	35			1. Збірник навчальних програм для учнів 10–11 класів суспільно-гуманітарного напрямку старшої школи. Частина II. – К., 2010. – С. 47–55. 2. Історія України // Шкільний світ. – 2010. – № 46. – С. 11–18.
Міфологія <i>Нікітіна І.</i>	– " –	6-7	35			1. Збірник навчальних програм для учнів 10–11 класів суспільно-гуманітарного напрямку старшої школи. Частина II. – К., 2010. – С. 118–125. 2. Історія України // Шкільний світ. – 2010. – № 30. – С. 3–9.
Правознавство						
Живи за правилами	Курс за вибором	7	35		Лист Міністерства	1. Збірник навчальних програм для учнів 1–9 класів основної школи та

<i>Ремех Т.</i>				освіти і науки України від 29.08.2016 № 1/11-11414	10–11 класів суспільно-гуманітарного напрямку старшої школи. Частина III. – К.: ВАТ «Поліграфкнига». – 2010. – С. 9–14. 2. Історія України // Шкільний світ. – 2010. – № 28. – С. 3–8.
Правовідносини та судочинство Запорозької Січі <i>Поліщук А., Цирульник Л.</i>	– " –	9	17		1. Збірник навчальних програм для учнів 1–9 класів основної школи та 10–11 класів суспільно-гуманітарного напрямку старшої школи. Частина III. – К.: ВАТ «Поліграфкнига». – 2010. – С. 15–18.
Вчимося бути громадянами <i>Вербицька П., Войтенко О. Мисан В.</i>	– " –	7 (8)	35		1. Збірник навчальних програм для учнів 1–9 класів основної школи та 10–11 класів суспільно-гуманітарного напрямку старшої школи. Частина III. – К.: ВАТ «Поліграфкнига». – 2010. – С. 46–49.
Ми – громадяни України <i>Вербицька П., Пометун О., Костюк І.</i>	– " –	9 (10)	35		1. Збірник навчальних програм для учнів 1–9 класів основної школи та 10–11 класів суспільно-гуманітарного напрямку старшої школи. Частина III. – К.: ВАТ «Поліграфкнига». – 2010. – С. 40–45.
Основи демократії <i>Бакка Т., Ладиченко Т., Марголіна Л.</i>	Курс за вибором	11	35		1. Збірник навчальних програм для учнів 1–9 класів основної школи та 10–11 класів суспільно-гуманітарного напрямку старшої школи. Частина III. – К.: ВАТ «Поліграфкнига». – 2010. – С. 56–64.
Конституційне право України <i>Галенко М., Куцакова О.</i>	– " –	10 (11)	35		1. Збірник навчальних програм для учнів 1–9 класів основної школи та 10–11 класів суспільно-гуманітарного напрямку старшої школи. Частина III. – К.: ВАТ «Поліграфкнига». – 2010. – С. 26–30.
Досліджуючи гуманітарне право <i>Бакка Т., Ремех Т., Євтушенко Р.</i>	– " –	10-11	17 (35)		1. Збірник навчальних програм для учнів 1–9 класів основної школи та 10–11 класів суспільно-гуманітарного напрямку старшої школи. Частина III. – К.: ВАТ «Поліграфкнига». – 2010. – С. 36–39.
Основи відновного правосуддя за заг. ред. Левчишиної О.	– " –	10-11	35		1. Збірник навчальних програм для учнів 1–9 класів основної школи та 10–11 класів суспільно-гуманітарного напрямку старшої школи. Частина III. – К.: ВАТ «Поліграфкнига». – 2010. – С. 22–25.
Світ юридичної	– " –	10	17		1. Збірник навчальних програм для

професії <i>Способ В., Левіцький В.</i>					учнів 1–9 класів основної школи та 10–11 класів суспільно-гуманітарного напрямку старшої школи. Частина III. – К.: ВАТ «Поліграфкнига». – 2010. – С. 19–21.
Права людини в Україні <i>Ремех Т.</i>	– " –	10 (11)	35		1. Збірник навчальних програм для учнів 1–9 класів основної школи та 10–11 класів суспільно-гуманітарного напрямку старшої школи. Частина III. – К.: ВАТ «Поліграфкнига». – 2010. – С. 31–35.
Основи теорії та історії української суспільно-політичної думки <i>Дичковська Г.</i>	– " –	10-11	35		1. Збірник навчальних програм для учнів 1–9 класів основної школи та 10–11 класів суспільно-гуманітарного напрямку старшої школи. Частина III. – К.: ВАТ «Поліграфкнига». – 2010. – С. 26–33.
Основи критичного мислення <i>Пометун О.</i>	– " –	10-11	35 (52)		1. Збірник навчальних програм для учнів 1–9 класів основної школи та 10–11 класів суспільно-гуманітарного напрямку старшої школи. Частина III. – К.: ВАТ «Поліграфкнига». – 2010. – С. 65–80. 2. Історія України // Шкільний світ. – 2010. – № 25–27. – С. 5–17.
Християнська етика					
Розмаїття релігій і культур світу <i>Більченко Є.</i>	Курс за вибором	1-11	1-4 (17), 5-11 (35)		1. Збірник навчальних програм для учнів 10–11 класів суспільно-гуманітарного напрямку старшої школи. Частина I. – К.: ВАТ «Поліграфкнига». – 2010. – С. 3–36.
Основи християнської етики <i>Барщевський Т., Васьків А., Влад М., Жуковський В та ін.</i>	– " –	1-11	35	Лист Міністерства освіти і науки України від 29.08.2016 № 1/11-11414	1. Збірник навчальних програм для учнів 10–11 класів суспільно-гуманітарного напрямку старшої школи. Частина I. – К.: ВАТ «Поліграфкнига». – 2010. – С. 37–86. 2. Основи християнської етики: навчальна програма. 1–11 клас. – Львів «Свічадо». – 2010. – 136 с.
Історія української філософської думки ХХ століття <i>Поздняков В.</i>	Курс за вибором	11	35		1. Збірник навчальних програм для учнів 10–11 класів суспільно-гуманітарного напрямку старшої школи. Частина I. – К.: ВАТ «Поліграфкнига». – 2010. – С. 116–126.
Етикет та етика <i>Костюк І.</i>	Курс за вибором	10-11	35		1. Збірник навчальних програм для учнів 10–11 класів суспільно-гуманітарного напрямку старшої школи. Частина I. – К.: ВАТ «Поліграфкнига». – 2010. – С. 106–115.

**Перелік програм варіативної складової
з історії, правознавства, філософії та громадянської освіти,
рекомендованих до використання
в загальноосвітніх навчальних закладах
(ті, що не увійшли до збірки в 3-х частинах)**

Доступ до ресурсу:

<https://docs.google.com/spreadsheets/d/1ixIyfRncGcEDEprIZzV3aUV-jn7e61NNNeKajZycQ5g/edit#gid=1750730544>

Історія				
1	Програма факультативного курсу «Історія Голокосту» (авт. І. Я. Щупак)	10-11	Український інститут вивчення Голокосту «Ткума»	Лист ПТЗО від 25.03.2014 № 14.1/12-Г-469
2	Навчальна програма курсу за вибором «Становлення української державності» (авт. С. М. Луньов, І. Є. Василенко)	11	Харків	Лист ПТЗО від 25.03.2014 № 14.1/12-Г-469
3	Навчальна програма курсу за вибором «Жінка в історії козацького Запорозжя» (укл. О. П. Кривоший)	8	Інформаційно-аналітична агенція «Kpialle»	Лист ПТЗО від 06.07.2016 № 2.1/12-Г-481
4	Навчальна програма курсу за вибором «Голодомор 1931–1933 років в Україні: історія, уроки на майбутнє» (за ред. Л. Гриневич, К. Баханова та ін.)	10-11	Український науковий та дослідний центр вивчення Голодомору	Лист МОН від 02.08.2017 № 1/11-7721
5	Навчальна програма курсу за вибором (спецкурсу) «Історія українського козацтва» (авт. Н. М. Степанова)	8	КНЗ «Черкаський ОШПО»	Лист ІМЗО від 27.06.2017 № 21.1/12-Г-280
6	Навчальна програма варіативного курсу «Український спротив другої половини ХХ століття» (авт. О. Г. Бажан, В. В. Островський)	11	Івано-Франківський ОШПО	Лист ІМЗО від 25.07.2017 № 21.1/12-Г-481
Правознавство				
1	Навчальна програма курсу за вибором «Моя громадянська свідомість. Запобігання корупції» (авт. Т. О. Ремех, П. Г. Комарова)	10 (11)		Лист ПТЗО від 28.01.2014 № 14.1/12-Г-60
2	Навчальна програма варіативного модуля для профільних класів суспільно-гуманітарного напрямку «Практичні основи юридичної професії» (авт. І. О. Гращенко)	10 (11)		Лист ПТЗО від 22.07.2014 № 14.1/12-Г-1304
3	Навчальна програма спецкурсу «Основи державного управління, місцевого самоврядування та державної служби» (авт. А. М. Круглашов, А. І. Сігітов)	11	Чернівецький ОШПО	Лист ПТЗО від 03.06.2015 № 14.1/12-Г-370
Громадянська освіта. Філософія. Курси морально-етичного спрямування				
1	Програма курсу за вибором «Взаємини України та Європейського Союзу» для загальноосвітніх навчальних закладів (укл. А. М. Круглашов, І. С. Недокус)	10	Чернівецький ОШПО	Лист ПТЗО від 05.03.2014 № 14.1/12-Г-385
2	Програми спецкурсу «Культура добросусідства» (авт. кол. М. А. Араджионі, Д. Ф. Кравцова та ін.)			Лист ПТЗО від 30.07.2013 № 14.1/12-Г-436

3	Навчальна програма спецкурсу «Сучасні процеси європейської інтеграції» для загальноосвітніх навчальних закладів (укл. А. М. Круглашов, У. Ю. Гев'юк)	10	Чернівецький ОППО	Лист ПТЗО від 05.03.2014 № 14.1/12-Г-385
4	Навчальна програма курсу за вибором «Основи громадянства» (для профільних суспільно-гуманітарних класів)	10-11		Лист ПТЗО від 03.06.2015 № 14.1/12-Г-372
Історія рідного краю (програма та посібники)				
1	«Історія Прикарпаття. Програма варіативного курсу» (авт. В. В. Островський)	9 (11)	Івано- Франківський ОППО	Лист ПТЗО від 22.07.2013 № 14.1/12-Г-360
2	«Історія рідного краю. Івано-Франківщина». Посібник (авт. І. О. Андрухів)	6-7	Івано- Франківський ОППО	Лист ПТЗО від 27.01.2011 № 1.4/18-Г-41
3	«Історія Прикарпаття. Посібник для загальноосвітніх навчальних закладів» (авт. В. В. Островський)	9 (11)	Івано- Франківський ОППО	Лист ПТЗО від 22.07.2013 № 14.1/12-Г-360